

Француска се спрема за историјски преокрет у својој спољној и одбрамбеној политици – да уђе у војну команду НАТО, којој је генерал Шарл де Гол залупио врата 1966. године. Званично саопштење би требало да уследи на самиту НАТО у Стразбуру и Келну, 3. и 4. априла, на коме ће бити обележена 60-годишњица Северноатлантског савеза, али је председник Никола Саркози на састанку шефова држава о безбедности, прошлог викенда у Минхену, изјавио да је дошао тренутак да се објасни Французима да таква одлука неће значити губитак њихове независности.

Ово саопштење покренуло је лавину незадовољства на левици, али и на десници. Социјалистичка партија је упозорила да ништа не оправдава такву одлуку која подрива саме основе француске спољне политике. Центриста Франсоа Бајру је изјавио да је реч о карти у једном правцу и о „одрицању од нашег идентитета међу нацијама“ на које Француска пристаје „ни због чега“.

Ништа није мирније ни у већинској десничарској партији, Унији за народни покрет, коју је водио Саркози пре него што је ушао у Јелисејску палату. Њене присталице су се поделиле око верности деголистичкој традицији и садашњем шефу државе.

Бивши премијер Доминик де Вилпен, који се сматра истинским следбеником деголистичке традиције, оценио је да ће Француска уласком у команду НАТО бити ограничена на дипломатском плану. Његов говор у УН 2003. године, када је, као шеф дипломатије за време Жака Ширака, надахнуто изнео противљење Француске америчкој интервенцији у Ираку, и данас се наводи као један од најсветлијих примера независности њене спољне политике. И Вилпен и Бајру су оценили да би Париз био обавезан да војно интервенише у Ираку 2003. године да је Француска била у потпуности интегрисана у командне структуре НАТО. Јелисејска палата се брани да Немачка, чланица НАТО, није учествовала у том рату.

Након периода захлађења у француско-америчким односима, обележеног масовном психозом у САД, када су ревносне патриоте просипале залихе француског вина и преименовале „френч фрајс“ (French fries) у „фридом фрајс“ (Freedom fries), ситуација се променила доласком Саркозија, који је већ у кампањи, а потом и по избору за председника, у мају 2007. године, изнео своју визију приближавања САД и НАТО.

Супротно оценама у српској штампи после састанка у Минхену да Европљани не желе више да мисле главом НАТО пакта, Саркози, напротив, жели да буде на челу НАТО пакта, у истој равни са својим америчким савезницима, што отвара питање сврсисходности пројекта европске одбране који би требало да буде један од темеља европске конструкције.

У Француској је Саркозијева изјава изазвала такву буру да је генерални секретар НАТО Јап де Хоп Схефер лично дошао да разувери француске парламентарце. „Француска неће изгубити суверенитет ако потврди своју намеру да се поново укључи у војну команду НАТО као што ништа није изгубила приближавањем НАТО последњих година“, рекао је пред скупштинским одборима за одбрану и спољне послове. „Савез нема више улогу да штити територије као у доба хладног рата (...), већ је његова улога данас да брани стабилност у свету“, објаснио је, наводећи као пример операције на Косову, у Босни и Авганистану, као и борбу против пирата у Сомалији.

Холандски дипломата је рекао да ова еволуција ни најмање не значи да је НАТО одједном развио амбицију да буде светски жандарм и додао да одлука да се учествује у некој операцији остаје национална, као и да ће француска политика разуверавања нуклеарним наоружањем остати независна. У каснијем сусрету са Саркозијем Схефер је признао да нема илузију да је убедио посланике, али да се нада да ће његово обраћање допринети расправи.

Социјалиста Жан Мишел Бушерон му је одговорио да ако Француска уђе у НАТО, нема више наде за (независну) спољну политику ни за заједничку европску одбрану и упитао своје колеге у парламенту да ли желе да их цео свет посматра као Велику Британију на бис. Такође, из редова деснице чуло се да ће таква одлука везати руке Француској и увести је у монолитни блок Запада којим управљају САД. Тако је један суверениста из редова деснице рекао да ће гласати против како би се његов глас издвојио из машине, упозоравајући, као и његов колега са леве, да НАТО угрожава идентитет европске одбране.

Социјалисти су у писму затражили од премијера Франсоа Фијона да се о овом важном државном питању изјасни парламент, док Бајруови центристи траже референдум, који је министар одбране Ерве Морен, добар Саркозијев војник, одбио, уз аргумент да је Де Гол саопштио излазак из команде НАТО у једном простом писму. „Један референдум никада не одговара на питање“, рекао је Морен, показујући да је свестан владајућег расположења које се све чешће формулише као антисаркосизам, због чега би било који референдум био заправо изјашњавање за и против садашњег председника.

Иронично је што идеја о раскидању са традицијом генерала и председника Шарла Де Гола, који је изашао из НАТО протестујући због америчке хегемоније, долази управо из редова већинске десничарске партије, која је дуго сматрана наследником његове политике. Са Саркозијем на челу државе, кога су сународници прозвали Сарко-Американац и, однедавно, мађарски Обама, ова традиција је коначно и раскинута, због чега многи у њеним редовима имају кост у грлу.

Де Гол је желео да Француска припада истом западном табору, али да буде независна у својим дипломатским и војним изборима. Саркози сматра да независност од НАТО више нема смисла, јер је хладни рат завршен и Француска више не може да изиграва мост међу блоковима. О његовој решености говори и то што је ову одлуку о потпуном повратку у Алијансу непосредно након избора саопштио Гордону Брауну приликом прве званичне посете Великој Британији, што је изазвало општу резигнацију већине посланика националне скупштине који су ову важну државну одлуку чули после британског премијера.

Саркозијеви саветници су покушали да ублаже ефекте овог брзоплетог саопштења, па се мало касније кориговао објашњавајући да је улазак Француске у командни врх НАТО начин да се убеди САД, као и њихови највернији европски савезници из централне и источне Европе, да прихвате формирање заједничке европске одбране. Дипломатски маневар није успео, јер је Саркози сувише брзо саопштио своју одлуку о приклањању НАТО, па је изгубио адут за преговарање када је реч о европској одбрани и успео да добије само два места за Француску у НАТО: врховног команданта задуженог за модернизацију структура и доктрина Алијансе, са седиштем у Норфолку, САД, и у команди у Лисабону, о чему тек треба да дају пристанак остале чланице НАТО.

Саркозијеви саветници сматрају да заједничка европска одбрана не може да се гради због тога што се свака од 27 чланица плаши да изгуби америчку заштиту. То ће рећи да је за формирање европске одбране неопходна подршка НАТО, иако се Европљани претварају да граде независну структуру. Француска, један од мотора европске машине, заједно са Немачком, тражила је чак од САД да европска одбрана располаже капацитетима НАТО за операције које сама води. Да ли ће, улазећи у команду НАТО, Француска да се нађе у вазалском положају у односу на САД?

Француска ће свакако изгубити особеност од које је убирала бројне користи као алтернативни глас САД на западу, нарочито међу арапским светом, али односи снага су нешто измењени од времена инвазије на Ирак. Америка више није у позицији да супротставља своју политику савезницима, а Француска жели да искористи терен који је

отворен захваљујући катастрофалној политици претходне администрације у Белој кући и наметне се као један од незаобилазних играча у решавању спорних питања на међународној сцени, попут ситуације на Блиском истоку и у Авганистану. То је смисао Саркозијеве недавне посредничке мисије у сукобима у Гази, као и претходног посредовања између Русије и Грузије.

Његова изненадна посета Ираку почетком недеље, прва посета једног француског председника овој земљи од пада Садама Хусеина 2003. године, као и посете Авганистану, показују да Француска не жели да остане по страни од „обнове“ ових земаља, у чему види огроман финансијски потенцијал, и препусти Американцима цео колач од експлоатације нафтних и других извора. Зато не чуди Саркозијева одлука да повећа утицај земље у Алијанси, укључивањем стотина француских официра у њену структуру, са циљем да има већу тежину у њеним операцијама.

У том смислу Француска је прошлог лета послала додатне снаге у Авганистан, под командом НАТО, где тренутно има приближно 2.800 војника, упркос снажном противљењу опозиције у парламенту. На ову одлуку је убрзо стигао одговор талибана, који су убили десет француских војника. Убиством још једног војника прошле недеље биланс се попео на 25, што није помогло Саркозијевим аргументима о уласку у команду НАТО и већем учешћу у спољним операцијама. За њега, међутим, нема говора да одступи од ове одлуке, која за њега значи снажење француског утицаја у свету.

Офанзивна улога коју је НАТО преузео након пада берлинског зида, а коју је први пут испробао у бомбардовању Југославије 1999. године, када је Француска била под командом НАТО, у складу је са Саркозијевом политиком борбе против тероризма и претњи које долазе из спољног света, која се по својој суштини не разликује много од политике претходне америчке администрације.

У том смислу је интересантно посматрати како ће се ускладити са новом америчком администрацијом, која даје нови тон својој политици на Блиском истоку и, нарочито, према Ирану. Саркозијево упозорење Бараку Обами да би у дијалогу са Ираном требало да покаже чврстину због спорног нуклеарног програма, након што је амерички председник изразио спремност за дијалог са Техераном, зазвучало је дисхармонично у односу на нове станаре Беле куће.